

Vanhuusoikeuden asiantuntijoiden verkosto VAASI vaatii iäkkäiden ihmisten oikeuksien turvaamista

Vanhuusoikeuden asiantuntijoiden verkosto (VAASI) pitää iäkkäiden ihmisten palvelujen kokonaisuudistusta erittäin tarpeellisena. VAASI vaatii konkreettisia toimia iäkkäiden oikeuksien edistämiseksi sekä laadukkaiden, yhdenvertaisten ja yksilöllisten palvelujen turvaamiseksi.

Erityisesti VAASI kiinnittää huomioita:

1. Palveluasumisen ja kotihoidon kestävä tilanne korjattava

Iäkkäiden ihmisten sekä tehostetun palveluasumisen että kotihoidon heikko tilanne on maassamme tunnustettu ja tunnustettu. Henkilöstömitoitus on askel oikeaan suuntaan, muttei riittävä. Palvelujen on vastattava iäkkään ihmisen palvelujen tarpeeseen kaikkina vuorokauden aikoina siten, että ikääntynyt voi kokea olonsa turvalliseksi ja merkitykselliseksi. Iäkkäille on taattava sekä riittävät ympärivuorokautisen hoivan paikat että kotihoito.

Asumisen ja sitä tukevien palveluiden avulla tulee varmistaa paitsi asiakkaiden yksityisyyden suojan ja itsemääräämisoikeuden toteutuminen myös asumisen turvallisuus. Iäkkäiden palvelukokonaisuuden uudistuksen yhteydessä on tehty ehdotus poistaa palveluasuminen käsitteenä lainsäädännöstä. Tämä ei ole omiaan selkeyttämään hoitoa ja hoivaa turvaavia palveluita ja ehdotus voi välillisesti vaikuttaa siten, että ikääntyneille tarkoitettujen asumispalveluiden turvallisuutta ei enää arvioitaisi suhteessa henkilöiden toimintakykyyn.

VAASI vaatii konkreettisia toimenpiteitä iäkkäiden ihmisten asumisen monimuotoisuuden edistämiseksi, hoitoa ja hoivaa turvaavien palvelujen kokonaisuuden selkeyttämiseksi sekä kotiin annettavien palvelujen laadun ja saatavuuden parantamiseksi. Myös iäkkään asiakkaan palveluohjaukseen on erityisesti palvelujärjestelmän muutosten keskellä panostettava. VAASI katsoo, että tärkeä osa palvelujen laadun kehittämistä on tietämyksen lisääminen iäkkäiden ihmisten oikeuksista. Tämä korostuu ajankohtaisissa poikkeusoloissa, joissa iäkkäiden perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen on turvattava.

2. Itsemääräämisoikeuslainsäädännön valmistelu saatettava loppuun

Vaikka perustuslain mukaan kenenkään vapautta ei saa rajoittaa ilman laissa säädettyjä perusteita, lainsäädännöstämme puuttuvat edelleen vanhustenhuollon rajoitustoimenpiteitä koskevat säännökset. Uusia säännöksiä kaivataan etenkin muistisairaiden ihmisten itsemääräämisoikeuden edistämiseksi, osallisuuden tukemiseksi ja vanhustenhuollon hoitokulttuuriin liittyvien toimintatapojen muuttamiseksi. Koska lainsäädäntö puuttuu, käytännöt vanhusten vapauden rajoittamisessa vaihtelevat. Vanhustenhuollon toimintakulttuuriin juurtuneita toimintatapoja, jotka tosiasiallisesti rajoittavat asiakkaan itsemääräämisoikeutta, ei aina mielletä rajoitustoimenpiteiksi. Tilanne on kestävä erityisesti ympärivuorokautisessa hoidossa olevien ikääntyneiden näkökulmasta. Käytännössä tällä hetkellä vanhustenhuollossa joudutaan laajalti toimimaan ilman lain tukea. Itsemääräämisoikeuslaki olisi kaikkien osapuolien oikeusturvan näkökulmasta tärkeä.

3. Asiakasmaksujen kasaantuminen estettävä

Asiakasmaksut muodostavat merkittävän rasituksen monille, jotka tarvitsevat runsaasti sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja. Terveystieteiden, matkojen ja lääkkeiden erilliset omavastuukatot tulee yhdistää yhdeksi kohtuuhintaiseksi maksukatoksi. Useimmat ikääntyneet joutuvat tinkimään palvelujen käytöstä siksi, että maksukatot erillisinä ovat heille liian korkeita. Lisäksi katoissa on aukkoja, koska kotiin annettavat palvelut on jätetty maksukaton ulkopuolelle. Suuntaus laitoshoidosta kotona annettuihin palveluihin on lisännyt ikääntyneiden maksurasitusta. Maksukattoon tulisi sisällyttää myös kotiin annettavat palvelut. Asiakasmaksulain uudistus on käynnissä, mutta siihen ei sisälly maksukattojen yhdistämistä ja laajennusta. VAASI vaatii lakiluonnokseen korjauksia.

Vanhuusoikeuden asiantuntijoiden verkostoon (VAASI) kuuluu vanhuusoikeuden tutkijoita, asiantuntijoita ja muita alan toimijoita eri tahoilta. Verkostoa koordinoi Hyvinvointioikeuden instituutti Itä-Suomen yliopistosta.

Verkosto vaikuttaa muun ohella ikääntyneiden oikeuksien ja oikeusturvan edistämiseen, lainsäädännön toimeenpanoon, soveltamiseen ja kehittämiseen, vanhuusoikeuden tutkimuksen kehittämiseen sekä lainsäädännön tunnettavuuden edistämiseen. Verkosto viestii vanhuusoikeudellisista teemoista sekä vahvistaa alan toimijoiden välistä yhteisyyttä.